

Zagraniczni

Dan Berindei 3 XI 1923–23 XII 2021

23 grudnia 2021 r., w wieku 98 lat, zmarł profesor Dan Berindei, wiceprzewodniczący Akademii Rumuńskiej, członek zagraniczny Polskiej Akademii Umiejętności.

Urodzony 3 listopada 1923 r. w Bukareszcie, Dan Berindei związał życie z tym miastem. Wykształcenie zdobył w Bukareszcie, w istniejącej do dzisiaj Școala Clemența i w prestiżowym liceum im. Spiru Haret. Następnie podjął studia historyczne na Wydziale Historii i Filozofii Uniwersytetu w Bukareszcie. Ukończył je w 1944 r., a 16 lutego 1945 r. założył rodzinę z Ioaną, córką Ioana Hudiță, polityka Partii Narodowo-Chłopskiej (caraniści). Rodziny Hudiță i Berindei były bardzo znane. Berindei wywodzili się od księcia Constantina Brâncoveanu, żyjącego w latach 1688–1714. W ślubie uczestniczyło wiele osobistości z ówczesnego politycznego świata Rumunii, od komunistów po caranistów. Pierworodny syn Dana i Ioany Berindei – Mihnea, urodził się 22 marca 1948 r.

Życie zawodowe Dan Berindei związał z Akademią Rumuńską. W 1946 r. został sekretarzem naukowym w Instytucie Studiów i Badań Bałkańskich Akademii Rumuńskiej, obecnie Instytut Studiów nad Południowo-Wschodnią Europą, a w 1948 r. zaczął pracę na stanowisku naukowym asystenta w Instytucie Historii i Filozofii Akademii.

W 1952 r. odsunięto go od badań naukowych z powodów politycznych. W sierpniu 1950 r. aresztowano jego żonę razem z dwudziestoma dwoma członkami rodziny Hudiță i Berindei. W więzieniu Ioana urodziła córkę Ruxandrę. Dan Berindei zobaczył córkę po raz pierwszy, gdy miała 11 miesięcy – 18 lutego 1953 r. zwolniono jego żonę z więzienia.

W 1955 r. Berindei wrócił do pracy naukowej w Instytucie Historii im. Nicolae Iorgi Akademii Rumuńskiej. W 1969 r. obronił doktorat *Miasto Bukareszt, rezydencja i stolica Rumunii (1459–1862)*.

Akademię Rumuńską uważał zawsze za podstawową instytucję naukową rumuńskiego państwa. 9 marca 1991 r. został jej członkiem korespondentem,

a 10 listopada 1992 r. członkiem rzeczywistym Akademia Rumuńska wydała dużą część jego naukowego dorobku.

W instytucji tej pełnił wiele funkcji. W latach 1993–2005 i 2016–2019 był przewodniczącym Sekcji Nauk Historycznych i Archeologii, a także – od 2005 r. był jej honorowym przewodniczącym. W latach 2006–2014 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Akademii Rumuńskiej. Przekazał tej instytucji dwór, majątek i las Dobrotești w powiecie Teleorman. W 2006 r. opublikował monografię poświęconą historii Akademii Rumuńskiej, którą wznowiono w 2016 r. z okazji 150. rocznicy jej powstania.

Zainteresowania naukowe profesora Dana Berindei koncentrowały się wokół historii politycznej, społecznej i kulturalnej Rumunii w XIX wieku. W 1962 r. wydał monografię *Aspecte militare ale răscăleii populare din 1821*. Temat rewolucji 1821 r. kontynuował w następnych latach i w 1972 r. ukazała się praca *L'année révolutionnaire 1821 dans les Pays Roumains*, a w 1991 r. – *Revoluția română de la 1821*.

Wiele czasu poświęcił różnym aspektom badań nad Wiosną Ludów. W 1969 r. wydał monografię *Revoluția română de la 1848*, wznowioną w 1974. W 1984 r. ukazały się kolejne opracowania: *1848 în Țările Române i Pe urmele lui Nicolae Bălcescu*. Po upadku komunistycznego reżimu wydano *Revoluția română din 1848–1849. Considerații și reflexii* (1997), a rok później *Revoluția română de la 1848–1849. Însemnătatea și programele ei*.

Profesor był również badaczem procesów jednoczenia się księstw rumuńskich, co znalazło odzwierciedlenie w wielu pracach: *Cucerirea independenței României* (1967), *L'union des Principautés Roumaines* (1967), *Mihail Kogălniceanu. Texte social-politice alese* (1967), *Epoca Unirii* (2000), *Constituirea României moderne* (2009), *Diplomația românească modernă de la începuturi la proclamarea independenței de stat (1821–1877)* (1995).

Pozostawił po sobie również prace dotyczące historii społecznej i kulturalnej Rumunii. W 1967 r. ukazała się *Reforma agrară din 1864*, a w 1991 r. – *Societatea românească în vremea lui Carol I. 1866–1876*, wznowiona w 2001 r.

Kolejnym przedmiotem badań było miejsce Rumunii w Europie: *Români și Europa în epoca premodernă și modernă* (1997); *Les Roumains et la France au carrefour de leur modernité* (2002).

Profesor Dan Berindei był wydawcą dokumentów dotyczących zjednoczenia księstw rumuńskich, wojny o niepodległość (1877–1878), uzyskania przez Rumunię niepodległości, rządów Aleksandra Iona Cuzy.

Był również współautorem i redaktorem prac zbiorowych, wydawnictw informacyjnych, członkiem zespołów redakcyjnych czasopism: „Memorile Secției de științe și arheologie a Academiei Române”, „Revue Roumaine d'Histoire”, „Studii și materiele de istorie modernă”. Pozostawił ponad 550 artykułów opublikowanych w czasopismach rumuńskich i zagranicznych.

Współpracował, jako członek kolegium redakcyjnego z czasopismem „Historia Urbana, Arhiva genealogică, Cahiers Charles Fourier” (Besançon), „Revue d’Europe Centrale” (Strasbourg–Paris). Był członkiem wielu międzynarodowych stowarzyszeń i komisji we Francji, Austrii, Włoszech, Niemczech, ale przede wszystkim aktywnym uczestnikiem rumuńskiego życia naukowego. W latach 1977–1993 pełnił funkcję sekretarza Narodowego Komitetu Rumuńskich Historyków, a od 1993 do 2015 r. jego przewodniczącego.

Otrzymał doktorat *honoris causa* Uniwersytetu w Krajowej (2001), Uniwersytetu Owidiusza w Konstancy, Uniwersytetu Valahia w Târgoviște, Uniwersytetu Wschodniego w Timișoarze.

Profesor Berindei był nie tylko naukowcem, lecz także dydaktykiem. Od 1990 r. pracował na stanowisku profesora na Wydziale Historii Uniwersytetu w Bukareszcie, w latach 1991–1993 – profesora na Politechnice w Bukareszcie, w latach 1992–2003 – profesora Uniwersytetu Hyperion w Bukareszcie. Ta ostatnia uczelnia była pierwszą prywatną szkołą wyższą założoną w Rumunii w 1990 r. W 2002 r. otrzymała akredytację jako uniwersytet.

W 1995 r. na dorobek profesora Dana Berindei zwrócił uwagę Henryk Batowski, uznając go za kontynuatora szkoły Nicolae Iorgi, który przed wojną był członkiem Polskiej Akademii Umiejętności. Dan Berindei był już wówczas znany polskim historykom przez członkostwo w wielu międzynarodowych organizacjach, odwiedził też Uniwersytet Jagielloński w 1977 r. W poczet członków zagranicznych PAU przyjęto go w 1996 r. W 1999 r. wziął udział w Krakowie w międzynarodowej konferencji *Europa Środkowa w ostatniej dekadzie XX wieku*, zorganizowanej przez Instytut Historii dzisiejszego Uniwersytetu Pedagogicznego. Wygłosił referat na temat upadku systemu komunistycznego w Rumunii.

W kontaktach osobistych profesor Berindei był otwarty i życzliwy. Jego dom w Bukareszcie był wielką biblioteką. Rumuńscy historycy, żyjący i pracujący w okresie istnienia komunistycznej Rumuni, tworzyli prywatne księgozbiory, bo dostęp do książek był utrudniony.

W ostatnich latach XX wieku Dan Berindei założył w domu centralne gazowe ogrzewanie. Jak tłumaczył, życie, zwłaszcza jego żony, było tak trudne, że postanowili ofiarować sobie nieco luksusu.

Odejście profesora Dana Berindei przyjęto ze smutkiem w Akademii Rumuńskiej i Polskiej Akademii Umiejętności. Odszedł człowiek spełniony w życiu osobistym i zawodowym, którego dorobek służy innym: „Pomnik trwalszy stworzyłem, niżli w spiżu ryty [...] Ja nie umrę cały...”¹

Agnieszka Małgorzata Kastory

---

¹ Horacy, Księga III, Oda XXX, w tłumaczeniu Józefa Zawirońskiego.